
ПЕРСПЕКТИВЕН ПРОСТРАНСТВЕН МОДЕЛ ЗА УСТОЙЧИВО ПРЕРАЙОНИРАНЕ И ОСИГУРЯВАНЕ НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ В БЪЛГАРИЯ

Мартин Николаев Харизанов¹,

¹Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов, България

E-mail: 1mharizanov@abv.bg

Резюме: Предвид процеса на обезлюдяване на Северозападния район за планиране и последващото влошаване на социално-икономическите индикатори в района е необходимо предприемането на действия по прерайониране на регионите от NUTS 2. Необходимостта от обособяването на ново райониране се обуславя от високата степен на изоставане на района в ключови социално-икономически фактори като: транспортна инфраструктура, демографски характеристики, БВП на човек от населението, средна брутна работна заплата и др. Предложеният вариант за райониране на България запазва в дългосрочен аспект нормативно заложения брой живущи в районите от ниво 2 и позволява обособяването на пет регионални центъра. По този начин, в случай на липса на форсмажорни обстоятелства в социално-икономически аспект в страната, би могло да се постигне икономическа интеграция между районите и развитие на регионалната политика за целите на прилагането на финансовото осигуряване развитието на изоставачите райони, към които в настоящия момент попада Северозападният район за планиране.

Ключови думи: райониране, финансово осигуряване, NUTS 2, Северозападен район за планиране.

Тази статия се **цитира**, както следва: **Харизанов, М.** (2022). Перспективен пространствен модел за устойчиво прерайониране и осигуряване на регионалното развитие в България. Народностопански архив, (2), с. 69-88.

URL: www2.uni-svishtov.bg/NSArhiv

JEL: R51, R58.

* * *

През последните години са известни редица експертни варианти, разработени въз основа на принципи, които изобразяват районите от NUTS 2 в различен обхват. Към настоящия момент районите за планиране в България са шест. Те са именувани, както следва: Северо-западен, Северен централен, Североизточен, Югоизточен, Южен централен, Югозападен. Съгласно приетата номенклатура (NUTS) и европейския регламент за обща класификация на териториалните единици за статистически цели (Eur-Lex, 2022) административните единици се определят въз основа на средния брой на живущите в съответната административна единица, като NUTS 1 трябва да бъде с население от 3 млн. д. до 7 млн. д.; NUTS 2 – между 800 000 д. и 3 млн. и NUTS 3 – между 150 000 д. и 800 000 д. Районите (Арх. Белин Моллов: Варианти за нови райони за планиране в България от ниво NUTS 2, 2018), формиращи NUTS 2 образуват рамката за прилагане на европейски регионални политики и финансовото осигуряване на районите (Кохезионната политика на ЕС). В тази връзка **обект** на изследване в настоящата статия е районирането в България. **Предмет** е районирането в България за целите на финансовото осигуряване развитието на районите от NUTS 2 в съответствие с европейските изисквания за численост на населението. **Целта** на настоящото изследване е да се обособят наличните варианти за прерайониране и да се предложи вариант за ново райониране, целящо бъдещото финансово осигуряване развитието на районите от NUTS 2 съгласно изпълнението на европейските и национални регионалните политики.

1. Планово развитие на районите в България – характеристики и тенденции

Изследването на регионалното развитие през последните две десетилетия търпи разностранно и широкоаспектно разглеждане. То е породено главно от: променящите се социално-икономически характеристики, следствие на присъединяването на страната в Европейския съюз през 2007 г., политиките за регионално развитие в България (Тодорова, 2014), прилагането на методи за подобряване на бизнес средата (Василева, 2019), интегрирането на подходи за планиране на местното развитие (Даскалова, 2020), финансовото подпомагане за интегрирано развитие на районите, областите и общините от европейските фондове (Zahariev, Prodanov, Radulova, & Zarkova, 2021), развитието на фискалните позиции на общините в България (Pavlova, 2021), процесите на дигитализация (Angelov & Zarkova, 2021) и др.

Статистическите данни за Северозападния район за планиране показват нарушение в изискването за численост на живущите в района под нормативния минимум. Това поставя на преден план търсенето на оптимален вариант за преразпределение на районите от NUTS 2. Варианти за новото райониране се обсъждат от 2018 г. МРРБ (2018) подлага на публично обсъждане следните модели за ново териториално райониране:

Съгласно вариант 1 България може да бъде разделена на пет района от NUTS 2. Те могат да бъдат разпределени по следния начин: Югозападен, Южен централен, Югоизточен, Североизточен и Северозападен. Обхватът на районите и прилежащите към тях области се наблюдава във Фигура 1.

Източник: МРРБ, 2018.

Фигура 1. Вариант 1 за райониране на България с пет района от NUTS 2

Съгласно друго предложение за райониране страната се разделя на четири района: Югозападен, Тракийско-Родопски, Черноморски и

Дунавски район. Областите, които принадлежат към съответните райони, са изобразени на Фигура 2.

Източник: МРРБ, 2018.

Фигура 2. Вариант 2 за райониране на България с пет района от NUTS 2

Третият вариант, който се предлага, е разделянето на страната на шест района според NUTS 2: Западен, Северен централен, Североизточен, Югоизточен, Южен централен и София – град. Към районите попадат следните области, визуализирани на Фигура 3.

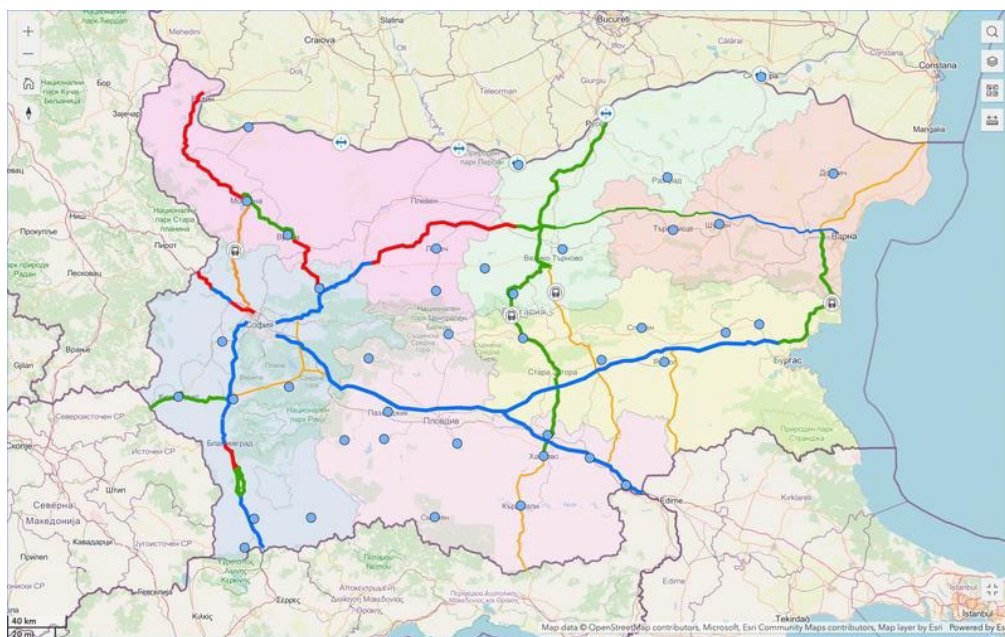
Източник: МРРБ, 2018.

**Фигура 3. Вариант 3 за райониране на България с пет района
От NUTS 2**

Гореизложените варианти целят създаването на обособени географски райони с добър капацитет и възможности за развитие и статистическо отчитане спрямо европейските изисквания. Ползите, които могат да се наблюдават от гореизложените варианти, не кореспондират с основния недостатък на нарушаване числеността на живущите в районите в дългосрочен аспект.

Предвид представените експертни варианти за райониране на страната, изследваните социално-икономически тенденции на развитие в Северозападния район за планиране бъдещото развитие на районите от NUTS 2 (Zarkova, 2018) ще търпи значителни промени, водещи до не-ефективно усвояване на фондовете на Кохезионната политика в ЕС или дори възпрепятстване тяхното реализиране. Това би могло да се случи въз основа на нарушаване на числеността на жителите в районите в дългосрочен аспект, съгласно изискванията на Европейския съюз.

Плановото развитие и разпределението на регионите е тясно обвързано и с тенденциите, предвиждани в дългосрочен аспект по отношение на транспортната инфраструктура. В този ред на мисли Фигура 4 визуализира стратегически инфраструктурни обекти в страната, завършването на които се очаква да се случи до 2040 г.

Източник: МРРБ, 2022.

Фигура 4. Интерактивна карта, представяща развитието на транспортната инфраструктура до 2040 г.

Предстоящите проекти, предвидени за изграждане (МРРБ, 2022), са: части от автомагистрала „Струма“, „Хемус“, „Европа“, „Дунав мост 3“ при гр. Русе, мост над река Дунав – при Оряхово, Никопол, Свищов (Zahariev, Prodanov, Marinov, & Lazarov, 2021) и Силистра, активирание на проект „Зелена мобилност“ и участъци от ключови транспортни коридори.

Въз основа на официалните прогнозни данни на НСИ при хипотеза на конвергентност живущите в отделните области на района до 2080 г. ще достигнат близо два пъти под нормативното изискване от 800 000 д. В краткосрочен аспект нарушение в числеността на населението се наблюдава още през 2020 г. Това би могло да възпрепятства ефективното усвояване на средствата (Лилова, Р., Захариев, А., Кръстев, Л. и

колектив, 2021), предоставяни от ЕС за развитие на регионите на ниво райони, области и общини (Prodanov & Naydenov, 2020). Официалните прогнозни данни за периода 2020–2080 г. в трите им разновидности (при хипотеза на конвергентност, относително ускоряване и относително забавяне) могат да бъдат наблюдавани в Таблиците от 1 до 3.

Таблица 1

Прогнозни данни за населението в Северозападния район за планиране за периода 2020–2080 г. (при хипотеза на конвергентност)

Времеви хоризонт	Видин	Враца	Ловеч	Монтана	Плевен	Общо за района
2020	82 065	160 247	122 619	128 011	236 583	729 525
2025	74 467	150 460	114 892	120 680	223 127	683 626
2030	67 667	141 302	107 755	114 026	210 529	641 279
2035	61 535	132 622	101 152	107 946	198 978	602 233
2040	56 051	124 411	94 976	102 460	188 507	566 405
2045	51 231	116 927	89 326	97 597	179 341	534 422
2050	46 948	110 086	84 159	93 258	171 349	505 800
2055	43 014	103 660	79 318	89 249	164 153	479 394
2060	39 297	97 571	74 770	85 451	157 581	454 670
2065	35 825	91 861	70 567	81 883	151 549	431 685
2070	32 803	86 770	66 880	78 722	146 312	411 487
2075	30 267	82 360	63 760	76 028	141 979	394 394
2080	28 124	78 535	61 100	73 723	138 374	379 856
% изменение през 2080 г. спрямо 2020 г.	34%	49%	50%	58%	58%	52%

Източник: Данни от НСИ и изчисления на автора.

Таблица 2

Прогнозни данни за населението в Северозападния район за планиране за периода 2020–2080 г. (относително ускоряване)

Времеви хоризонт	Видин	Враца	Ловеч	Монтана	Плевен	Общо за района
2020	82 270	160 571	122 858	128 286	237 044	731 029
2025	75 229	151 704	115 771	121 673	224 793	689 170
2030	69 104	143 739	109 493	115 961	213 837	652 134

2035	63 697	136 389	103 813	110 880	203 983	618 762
2040	58 819	129 438	98 496	106 301	195 095	588 149
2045	54 526	123 081	93 628	102 204	187 282	560 721
2050	50 738	117 309	89 184	98 583	180 561	536 375
2055	47 285	111 843	84 998	95 238	174 538	513 902
2060	43 978	106 545	80 986	91 972	168 989	492 470
2065	40 718	101 340	77 129	88 743	163 676	471 606
2070	37 762	965 88	73 657	85 735	158 923	452 665
2075	35 314	925 29	70 781	83 214	155 065	436 903
2080	33 317	890 77	68 424	81 101	151 986	423 905
% изменение през 2080 г. спрямо 2020 г.	40%	55%	56%	63%	64%	58%

Източник: Данни от НСИ и изчисления на автора.

Таблица 3

Прогнозни данни за населението в Северозападния район за планиране за периода 2020–2080 г. (относително забавяне)

Времени хоризонт	Видин	Враца	Ловеч	Монтана	Плевен	Общо за района
2020	81 974	160 089	122 505	127 876	236 377	728 821
2025	74 125	149 886	114 472	120 194	222 319	680 996
2030	66 976	140 126	106 920	113 098	208 963	636 083
2035	60 518	130 817	99 861	106 536	196 564	594 296
2040	54 730	121 995	93 261	100 596	185 308	555 890
2045	49 646	113 938	87 236	95 324	175 463	521 607
2050	45 115	106 546	81 691	90 600	166 812	490 764
2055	40 924	99 634	76 504	86 233	159 015	462 310
2060	37 031	93 136	71 668	82 127	151 877	435 839
2065	33 479	87 161	67 275	78 363	145 465	411 743
2070	30 403	81 858	63 455	75 048	139 934	390 698
2075	27 820	77 259	60 192	72 223	135 286	372 780
2080	25 628	73 240	57 361	69 766	131 355	357 350
% изменение през 2080 г. спрямо 2020 г.	31%	46%	47%	55%	56%	49%

Източник: Данни от НСИ и изчисления на автора.

Изложените прогнозни данни за областите, прилежащи към Северозападния район за планиране, изразяват трите варианта на прогнозиране, използвани от НСИ. Вариантите се характеризират, както следва (НСИ, 2022):

- хипотеза на конвергентност – представя прогнозните данни в реалистичен модел, съобразно нормативните изисквания на ЕС за демографско и социално-икономическо развитие на страните;

- относително ускоряване – предполага се, че демографските процеси ще протичат в оптимистичен вариант и ще благоприятстват числеността на населението;

- относително забавяне – отразява неблагоприятното протичане на процесите, влияещи върху демографския потенциал в страната.

Общото между трите прогнозни модела е, че и трите изразяват значителното намаление на населението в областите от района, достигащи до около 50%. При хипотезата на конвергентност се наблюдава намаление на живущите в Северозападния район за планиране с 52%, като най-голямо намаление се очаква в обл. Монтана и обл. Плевен – 58% през 2080 г., спрямо 2020 г. Прогнозните данни, отразяващи относителното ускоряване, показват намаление в населението на района с 58%, с преобладаващо намаление в обл. Плевен в края на прогнозирания период – 64%. При наличието на относително забавяне населението в района за планиране до 2080 г. ще достигне 357 350 д. или в относителен размер ще намалее с 49%. Най-значително намаление се очаква в обл. Плевен – 56%. Трите прогнозни модела изразяват сериозния демографски проблем, пред който е изправен Северозападният район за планиране в дългосрочен аспект.

2. Изграждане на вариант за райониране за целите на финансовото осигуряване развитието на районите в България

Обезлюдяването на района може да окаже сериозно въздействие върху възможностите за финансовото осигуряване неговото развитие със средства от фондовете на ЕС. Това поставя на преден план търсенето на нови устойчиви варианти за формиране на районите от NUTS 2, при които да се постигне дългосрочна стабилност в числеността на населението и перспективност за тяхното развитие. Предвид това Таблиците от 4 до 6 представят вариант за обособяването на нови райони в България, чрез които да се постигне дългосрочна оптималност в числеността на населението в регионите, която да позволи ефективното използване на европейските фондове за финансиране развитието на регионите и прилежащите към тях населени места, респ. области и общини (Zahariev, Andrey, 2017).

Таблица 4

Райониране, позовано на реалистичните прогнозни данни за населението в България

Район (NUTS 2)		2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050	2055	2060	2065	2070	2075	2080
София	София	227361	218833	210228	201773	193255	184869	176577	168206	159733	151297	143314	136133	129864
	София столица	1336554	1350054	1362231	1372895	1386333	1401235	1414692	1424269	1428383	1427174	1423514	1420693	1419473
	Обща стойност за района	1563915	1568887	1572459	1574668	1579588	1586104	1591269	1592475	1588116	1578471	1566828	1556826	1549337
Югозападен	Кюстендил	117143	109482	102184	95328	88792	82728	77080	71744	66713	62051	57922	54439	51651
	Перник	118370	111679	105066	98906	93028	87494	82236	77167	72314	67668	63358	59637	56641
	Благоевград	306370	298264	287439	275429	262708	249792	236619	223221	209800	196707	184242	172570	161902
	Пазарджик	252489	241789	231076	220699	210538	200639	191037	181806	173138	165025	157584	150881	145004
	Смолян	103230	95270	87178	79364	71697	64380	57505	51223	45589	40555	36086	32174	28886
	Кърджали	146907	141002	134548	128043	121519	114945	108414	102087	96125	90542	85368	80648	76606
	Хасково	224911	214681	205017	195933	187288	179053	171248	163866	156828	150106	143864	138413	133888
	Ямбол	117255	111478	106269	101581	97294	93437	90005	86971	84240	81757	79551	77679	76154
	Сливен	186359	182389	178847	175736	172965	170665	168892	167562	166564	165758	165248	165199	165671
	Обща стойност за района	1573034	1506034	1437624	1371019	1305829	1243133	1183036	1125647	1071311	1020169	973223	931640	896403

Северен – Придунавски	Видин	82065	74467	67667	61535	56051	51231	46948	43014	39297	35825	32803	30267	28124
	Велико Търново	233143	222275	211173	200189	189788	180218	171432	163142	154991	146816	138854	131292	124051
	Монтана	128011	120680	114026	107946	102460	97597	93258	89249	85451	81883	78722	76028	73723
	Враца	160247	150460	141302	132622	124411	116927	110086	103660	97571	91861	86770	82360	78535
	Плевен	236583	223127	210529	198978	188507	179341	171349	164153	157581	151549	146312	141979	138374
	Русе	215806	206373	197152	188256	180038	172513	165521	158838	152290	145933	140023	134708	129887
	Силистра	107055	100893	94791	89015	83734	78974	74623	70551	66784	63370	60389	57793	55540
	Разград	111130	105824	100551	95420	90504	85914	81579	77448	73508	69829	66541	63640	61057
	Търговище	109911	105277	100771	96486	92454	88672	85104	81710	78476	75472	72757	70388	68339
	Габрово	105971	98200	90634	83414	76692	70598	65065	59871	54869	50152	45877	42214	39137
	Обща стойност за района	1489922	1407576	1328596	1253861	1184639	1121985	1064965	1011636	960818	912690	869048	830669	796767
Източен Приморски	Шумен	168221	160175	152025	143957	136197	128870	121878	115120	108510	102100	96117	90690	85802
	Добрич	171585	163102	154742	146654	138932	131659	124814	118287	112042	106133	100745	96009	91861
	Варна	469027	462175	454026	445544	437179	428634	419494	409354	397943	385482	372837	361256	351204
	Бургас	408054	400314	391217	381878	372370	362775	353074	343074	332655	321870	311334	301998	294286
	Обща стойност за района	1216887	1185766	1152010	1118033	1084678	1051938	1019260	985835	951150	915585	881033	849953	823153
Централен	Пловдив	663500	651689	639331	627533	616870	607028	597461	587528	577064	566220	555708	546373	538676

Стара Загора	312265	300871	289689	278972	268920	259633	250987	242693	234515	226467	218939	212363	206881
Ловеч	122619	114892	107755	101152	94976	89326	84159	79318	74770	70567	66880	63760	61100
Обща стойност за района	1098384	1067452	1036775	1007657	980766	955987	932607	909539	886349	863254	841527	822496	806657

Източник: Авторова адаптация въз основа на данни от НСИ.

Таблица 5

Райониране, позовано на оптимистични прогнозни данни за населението в България

Район (NUTS 2)		2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050	2055	2060	2065	2070	2075	2080
София	София	1337906	1355071	1371815	1387316	1405242	1424170	1441673	1455291	1462498	1461719	1454738	1445932	1436764
	София столица	227755	220345	213232	206443	199605	192737	185848	178726	171255	163428	155653	148472	142137
	Обща стойност за района	1565661	1575416	1585047	1593759	1604847	1616907	1627521	1634017	1633753	1625147	1610391	1594404	1578901
Югозападен	Кюстендил	117371	110362	103902	97950	92288	86971	81980	77210	72624	68186	64108	60627	57854
	Перник	118606	112523	106742	101491	96508	91766	87190	82697	78320	73972	69727	65882	62752
	Благоевград	306715	299708	290484	280424	269871	259119	248065	236592	224899	213306	202158	191614	181778
	Пазарджик	252918	243407	234349	225851	217664	209643	201752	193987	186564	179471	172844	166785	161389
	Смолян	103425	96021	88730	81828	75083	68564	62319	56511	51260	46535	42273	38429	35161
	Кърджали	147106	141822	136231	130760	125350	119865	114293	108807	103585	98655	94022	89644	85897
	Хасково	225294	216108	207849	200361	193331	186605	180131	173979	168052	162188	156438	151264	146982

	Ямбол	117470	112277	107818	103930	100453	97285	94471	91958	89699	87591	85624	83912	82540
	Сливен	186636	183445	180932	178983	177370	176090	175217	174668	174346	174049	173739	173729	174187
	Обща стойност за района	1575541	1515673	1457037	1401578	1347918	1295908	1245418	1196409	1149349	1103953	1060933	1021886	988540
Северен - Придунавски	Видин	82270	75229	69104	63697	58819	54526	50738	47285	43978	40718	37762	35314	33317
	Велико Търново	233569	223877	214344	205074	196303	188288	180987	174170	167428	160473	153473	146790	140305
	Монтана	128286	121673	115961	110880	106301	102204	98583	95238	91972	88743	85735	83214	81101
	Враца	160571	151704	143739	136389	129438	123081	117309	111843	106545	101340	96588	92529	89077
	Плевен	237044	224793	213837	203983	195095	187282	180561	174538	168989	163676	158923	155065	151986
	Русе	216176	207790	199946	192566	185768	179532	173790	168307	162810	157221	151764	146841	142338
	Силистра	107262	101691	96390	91478	86992	82973	79308	75869	72581	69534	66845	64549	62567
	Разград	111336	106645	102192	97981	93974	90213	86650	83198	79822	76521	73522	70902	68610
	Търговище	110106	106019	102268	98818	95600	92602	89762	87013	84335	81725	79291	77157	75354
	Габрово	106180	98988	92193	85799	79828	74391	69469	64845	60357	55941	51795	48211	45277
	Обща стойност за района	1492800	1418409	1349974	1286665	1228118	1175092	1127157	1082306	1038817	995892	955698	920572	889932
Източен Приморски	Шумен	168517	161330	154371	147643	141247	135186	129447	123854	118293	112699	107307	102398	97963
	Добрич	171896	164323	157201	150491	144145	138144	132505	127077	121774	116549	111631	107311	103545
	Варна	469608	464487	458697	452952	447429	441659	435291	427929	419117	408538	396706	385289	375126

	Бургас	408589	402390	395487	388684	381872	374790	367468	359741	351396	342100	332150	322886	315078
	Обща стойност за района	1218610	1192530	1165756	1139770	1114693	1089779	1064711	1038601	1010580	979886	947794	917884	891712
Централен	Пловдив	664377	655075	645968	637780	630688	624159	617678	610453	602240	592773	582526	572585	563811
	Стара Загора	312785	302817	293552	284985	277057	269705	262857	256247	249555	242589	235595	229289	224034
	Ловеч	122858	115771	109493	103813	98496	93628	89184	84998	80986	77129	73657	70781	68424
	Обща стойност за района	1100020	1073663	1049013	1026578	1006241	987492	969719	951698	932781	912491	891778	872655	856269

Източник: Авторова адаптация въз основа на данни от НСИ.

Таблица 6

Райониране, позовано на песимистични прогнозни данни за населението в България

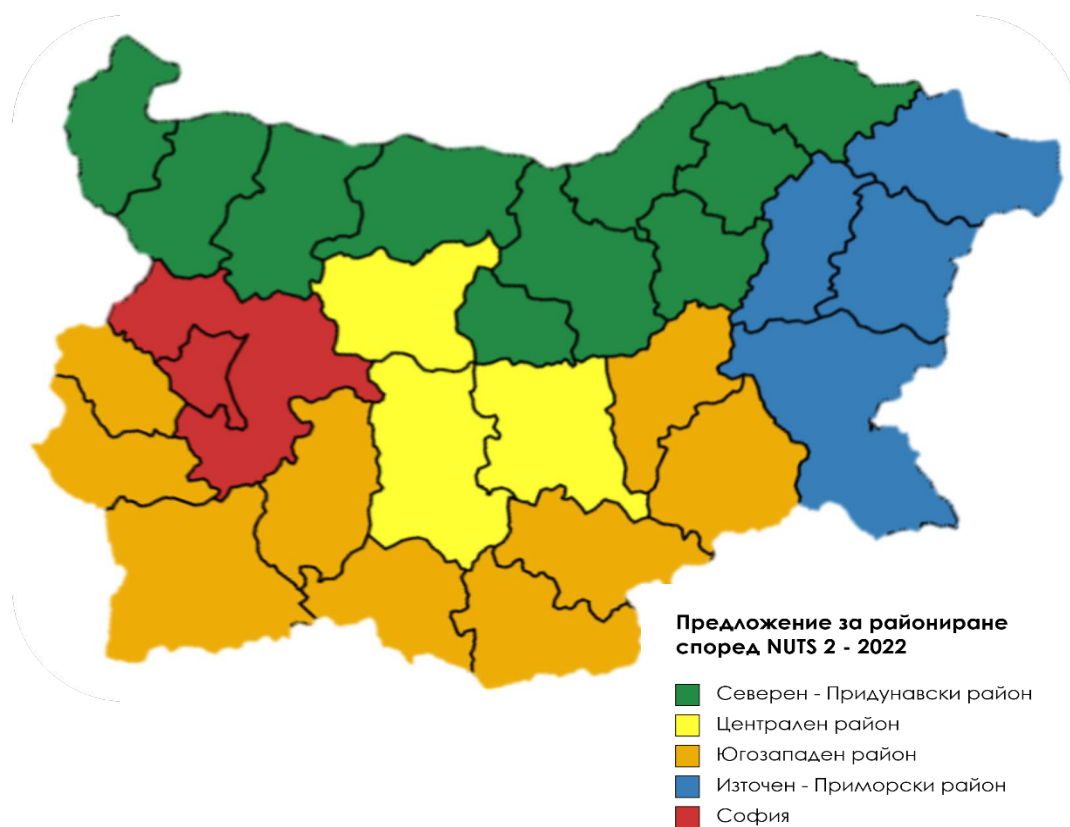
Район (NUTS 2)		2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050	2055	2060	2065	2070	2075	2080
София	София	227179	218125	208777	199467	190106	180916	171845	162753	153689	144839	136639	129337	122983
	София столица	1335932	1347669	1357607	1365833	1376887	1389484	1400444	1407407	1409319	1407179	1404204	1403156	1404529
	Обща стойност за района	1563111	1565794	1566384	1565300	1566993	1570400	1572289	1570160	1563008	1552018	1540843	1532493	1527512
Югозападен	Кюстендил	117033	109081	101357	94056	87095	80642	74641	69006	63752	58939	54751	51259	48447
	Перник	118265	111276	104268	97656	91329	85371	79742	74364	69256	64435	60078	56368	53404

	Благоевград	306204	297592	285985	273024	259246	245254	231043	216677	202405	188549	175451	163286	152302
	Пазарджик	252293	241018	229520	218208	207083	196234	185760	175759	166417	157771	149903	142850	136691
	Смолян	103145	94899	86450	78190	70083	62388	55215	48707	42901	37748	33200	29291	26053
	Кърджали	146815	140625	133748	126745	119677	112577	105566	98816	92469	86565	81130	76239	72059
	Хасково	224723	214012	203666	193806	184352	175357	166855	158823	151212	144035	137498	131848	127113
	Ямбол	117151	111099	105523	100426	95756	91540	87814	84486	81490	78782	76408	74401	72749
	Сливен	186224	181882	177844	174150	170788	167965	165700	163928	162530	161414	160708	160539	160884
	Обща стойност за района	1571853	1501484	1428361	1356261	1285409	1217328	1152336	1090566	1032432	978238	929127	886081	849702
	Северен - Придунавски	Видин	81974	74125	66976	60518	54730	49646	45115	40924	37031	33479	30403	27820
Велико Търново		232935	221512	209654	197849	186656	176300	166758	157694	148814	140006	131515	123503	115963
Монтана		127876	120194	113098	106536	100596	95324	90600	86233	82127	78363	75048	72223	69766
Браца		160089	149886	140126	130817	121995	113938	106546	99634	93136	87161	81858	77259	73240
Плевен		236377	222319	208963	196564	185308	175463	166812	159015	151877	145465	139934	135286	131355
Русе		215629	205689	195808	186188	177271	169074	161434	154128	147017	140232	134001	128407	123390
Силистра		106963	100497	94034	87840	82168	77052	72341	67956	63936	60325	57183	54428	52024
Разград		111031	105439	99756	94187	88841	83821	79086	74601	70359	66476	63014	59943	57180
Търговище		109818	104915	100051	95367	90917	86742	82802	79060	75539	72304	69406	66877	64671
Габрово		105870	97832	89900	82272	75187	68767	62922	57430	52185	47313	42976	39272	36164

	Обща стойност за района	1488562	1402408	1318366	1238138	1163669	1096127	1034416	976675	922021	871124	825338	785018	749381
Източен Приморски	Шумен	168095	159631	150907	142196	133771	125785	118188	110835	103705	96876	90589	84897	79808
	Добрич	171445	162516	153570	144813	136415	128508	121049	113962	107249	100976	95332	90361	86000
	Варна	468751	461083	451782	441945	432144	422143	411509	399838	386985	373445	360208	348306	338035
	Бургас	407801	399324	389168	378563	367707	356802	345828	334577	323000	311372	300415	290846	282966
	Обща стойност за района	1216092	1182554	1145427	1107517	1070037	1033238	996574	959212	920939	882669	846544	814410	786809
Централен	Пловдив	663082	650094	636118	622538	610059	598442	587169	575657	563807	552010	541016	531556	523912
	Стара Загора	312018	299952	287833	276062	264949	254647	245053	235844	226836	218195	210258	203414	197659
	Ловеч	122505	114472	106920	99861	93261	87236	81691	76504	71668	67275	63455	60192	57361
	Обща стойност за района	1097605	1064518	1030871	998461	968269	940325	913913	888005	862311	837480	814729	795162	778932

Източник: Авторова адаптация въз основа на данни от НСИ.

Въз основа на изложените цифрови изражения и изчисления представеното райониране ще позволи в дългосрочен аспект поддържането на нормативно заложената численост на населението за NUTS 2 в диапазона между 800 000 д. и 3 млн. (Eur-Lex, 2022). Това ще бъде спазено и в трите прогнозни варианти. Нарушение се наблюдава при вариант 1 през 2080 г. в Северния Придунавски – брой на живущите в района 796 767 д. и при вариант 3 (песимистичен вариант), при който през 2075 г. и 2080 г. населението в Северния - Придунавски, Източния Приморски и Централния район ще бъде малко под 800 000 д. (между 749381 д. и 795162 д.). Цялостното представяне на районите в картографски вид е изобразено на Фигура 5.

Източник: Авторова адаптация.

Фигура 5. Вариант за райониране на България за целите на финансовото осигуряване развитието на районите в страната, съгласно номенклатурата NUTS 2

Центровете на предложените райони са градовете със значително социално-икономическо значение, респ. добро развитие в демографски аспект:

- Северен - Придунавски район – град Плевен
- Централен район – град Пловдив
- Югозападен район – град Благоевград
- Източен - Приморски район – град Варна
- София - София – град

Заклучение

При така извършеното райониране се запазва в дългосрочен план (до 2080 г.) нормативно заложеният брой живущи в районите от ниво 2 и се обособяват пет регионални центъра. По този начин в случай на липса на форсмажорни обстоятелства в социално-икономически аспект в страната би могло да се постигне икономическа интеграция между районите и развитие на регионалната политика за целите на прилагането на финансовото осигуряване развитието на изоставащите райони, към които в настоящия момент попада Северозападният район за планиране. Същевременно по този начин би могло да се постигне оптимално изпълнение на заложените транспортни инфраструктурни проекти, както и да се отнесе към метод за постигане подобряването на средата и превантивна мярка за предотвратяване риска от финансовото изоставане на България спрямо останалите държави–членки на Европейския съюз.

Използвани източници

- Angelov, P., & Zarkova, S. (2021). The Financial Transparency of Bulgaria's Municipalities within the European Economic Digitalization: Influence of the Investment and Macroeconomic Trends. *Economic Archive (4)*, pp. 22-35. Retrieved from <https://nsarhiv.uni-svishtov.bg/samagazine/public/dl.asp>
- Eur-Lex. (23 03 2022 г.). *Обща класификация на териториалните единици за статистически цели (NUTS)*. Извлечено от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/LSU/?uri=CELEX:32003R1059>
- Pavlova, M. (2021). Фискална позиция на общините в условията на децентрализация в публичния сектор - актуални проблеми и възможности за растеж. *Алманах научни изследвания, Том 29*, 369-

405. Извлечено от <https://dlib.uni-svishtov.bg/bitstream/handle/10610/4442/3481b2554b0c5ae4c79a75b021d5fb38.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Prodanov, S., & Naydenov, L. (2020). Theoretical, qualitative and quantitative aspects of municipal fiscal autonomy in Bulgaria. *Economic Studies, Vol. 29 (2)*, 126-150. Retrieved from [https://www.iki.bas.bg/Journals/Economic Studies/2020/2020-2/8_S.Prodanov_f-f.pdf](https://www.iki.bas.bg/Journals/Economic%20Studies/2020/2020-2/8_S.Prodanov_f-f.pdf)
- Zahariev, A., Prodanov, S., Marinov, I., & Lazarov, B. (2021). The bridge Danube South: Svishtov-Zimnicea as an economic growth factor for Bulgaria and Romania. *International Symposium: Experience. Knowledge. Contemporary Challenges. 8th Edition. Back to the Future. Social - economic Challenges and Perspectives*, (pp. 88-98). Bucharest, Romania. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/353659467_The_bridge_Danube_South_Svishtov-Zimnicea_as_an_economic_growth_factor_for_Bulgaria_and_Romania_2021_International_Symposium_Experience_Knowledge_Contemporary_Challenges_8th_Edition_Back_to_the_Future
- Zahariev, A., Prodanov, S., Radulova, A., & Zarkova, S. (26 February 2021 r.). *Plan for Integrated Development of the Municipality of Belene for the Period 2021 - 2027*. Извлечено от SSRN: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3781619
- Zahariev, Andrey. (2017). *Фискална децентрализация и финансово управление на общините в България*. Извлечено от Researchgate: https://www.researchgate.net/publication/313576435_Fiskalna_decentralizacia_i_finansovo_upravlenie_na_obsinite_v_Blgaria
- Zarkova, S. (2018). Regional disparities in Bulgaria today: economic, social and demographic challenges. *Economic Archive 3*, 44-54. Извлечено от <https://www2.uni-svishtov.bg/samagazine/public/dl.asp>
- Арх. Белин Моллов: *Варианти за нови райони за планиране в България от ниво NUTS 2*. (23 Април 2018 г.). Извлечено от https://gradat.bg/news/2018/04/23/3167498_arh_belin_mollov_varianti_za_novi_raioni_za_planirane
- Василева, Е. (2019). Насоки за подобряване на бизнес средата в подкрепа на устойчивото регионално развитие. *Бизнес посоки*. Извлечено от <https://bjournal-bfu.bg/bg/broy-1/nasoki-za-podobryavane-na-biznes-sreda-v-podkrepa-na-ustoychivo-regionalno-razvitie/>
- Даскалова, Т. (2020). Интегриран подход за планиране. *Икономически и социални алтернативи, брой 4*, 39-48. Извлечено от <https://www.unwe.bg/doi/alternativi/2020.4/ISA.2020.4.03.pdf>

- Лилова, Р., Захариев, А., Кръстев, Л. и колектив. (2021). *Въведение във финансите*. Свищов: АИ "Ценов". Извлечено от https://www.researchgate.net/publication/350354290_VVEDENIE_VV_FINANSITE
- МРРБ. (26 януари 2018 г.). *МРРБ предлага промени в обхвата на районите за планиране*. Извлечено от <https://www.mrrb.bg/bg/mrrb-predlaga-promeni-v-obhvata-na-rajonite-za-planirane/>
- МРРБ. (04 април 2022 г.). *Интерактивна карта представя развитието на транспортната инфраструктура до 2040 г.* Извлечено от <https://www.mrrb.bg/bg/interaktivna-karta-predstavuya-razvitiето-na-transportnata-infrastruktura-do-2040-g/>
- НСИ. (23 03 2022 г.). *Прогноза на населението по области и пол.* Извлечено от https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/result.jsf?x_2=236
- Тодорова, С. (2014). Политики за регионално развитие в Република България - еволюция, предизвикателства, насоки за усъвършенстване. *Икономика и управление на селското стопанство* 59, 2, 55-64.

Мартин Николаев Харизанов е докторант в катедра „Финанси и кредит“, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов, България.
Научни интереси: регионално развитие, фискална децентрализация, финансово управление на общините.

ORCID ID: 0000-0002-3446-8491

ISSN 0323-9004

Народно стопански архив

Свищов, година LXXV, книга 2 - 2022

Връзката между двойната функция на изпълнителния директор и ефективността на банката: примери от банковия сектор в Африка

Подход за разбиране и оценяване на управленческата ефективност на земеделските стопанства

Използване на дигитални услуги от населението в България: основни предпоставки, тенденции и регионални измерения

Бюджет за маркетинг стимулиране на регионални пчелни продукти на база ценност

Перспективен пространствен модел за устойчиво прерайониране и осигуряване на регионалното развитие в България

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“

СВИЩОВ

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
Проф. д-р Йордан Василев – зам. главен редактор
Проф. д-р Стоян Проданов
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Пламен Йорданов
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Анатолий Асенов
Доц. д-р Тодор Кръстевич

МЕЖДУНАРОДЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р ик.н. Михаил А. Ескиндаров – Финансов университет при Правителството на Руската федерация, Москва (Русия).
Проф. д-р ик.н. Григоре Белостечник – Молдовска академия за икономически изследвания, Кишинев (Молдова).
Проф. д-р ик.н. Михаил Ив. Зверяков – Одески държавен икономически университет, Одеса (Украйна).
Проф. д-р ик.н. Андрей Крисоватий – Тернополски национален икономически университет, Тернопол (Украйна).
Проф. д-р ик.н. Йон Кукуй – Университет Валахия, Търговище (Румъния)
Проф. д-р Кен О'Нийл – Университет Ълстер (Великобритания)
Проф. д-р Ричард Торп – Университет Лийдс (Великобритания)
Проф. д-р ик.н. Олена Непочатенко – Умански национален аграрен университет, Уман (Украйна)
Проф. д-р ик.н. Дмитрий Лукьяненко – Киевски национален икономически университет "Вадим Гетман", Киев (Украйна)
Доц. д-р Мария Стефан – Университет "Валахия", Търговище (Румъния)
Доц. д-р Анисоара Дунка – Университет "Валахия", Търговище (Румъния)
Доц. д-р Владимир Климук – Брановички държавен университет, Бранович (Беларус)

Екип за техническо обслужване:

Технически секретар – д-р Росица Проданова
Стилов редактор – Анка Танева
Превод на английски език – ст. преп. Венцислав Диков и ст. преп. д-р Петър Тодоров

Адрес на редакцията:

5250 Свищов, ул. „Ем. Чакъров” 2
Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
☎ (+359) 889 882 298
Д-р Росица Проданова – технически секретар
☎ (+359) 631 66 309, e-mail: nsarhiv@uni-svishtov.bg
Благовеста Борисова – компютърен дизайн
☎ (+359) 882 552 516, e-mail: b.borisova@uni-svishtov.bg

Отпечатването на списанието за 2022 г. се осъществява с безвъзмездната финансова помощ на Фонд “Научни изследвания” – Договор ДНП № КП-06-НПЗ-69 по конкурс “Българска научна периодика – 2022 г.”

© Академично издателство „Ценов” – Свищов
© Стопанска академия „Димитър А. Ценов” – Свищов

НАРОДНОСТОПАНСКИ АРХИВ

ГОДИНА LXXV, КНИГА 2 – 2022

СЪДЪРЖАНИЕ

София Бенжакк, Бадр Хаба

Връзката между двойната функция на изпълнителния директор и ефективността на банката: примери от банковия сектор в Африка /3

Храбрин Башев

Подход за разбиране и оценяване на управленческата ефективност на земеделските стопанства /22

Венелин Н. Бошнаков, Мария Ат. Казакова

Използване на дигитални услуги от населението в България: основни предпоставки, тенденции и регионални измерения /42

Любомир Димитров Любенов

Бюджет за маркетинг стимулиране на регионални пчелни продукти на база ценност /55

Мартин Харизанов

Перспективен пространствен модел за устойчиво прерайониране и осигуряване на регионалното развитие в България /69